

Til Det sentrale arbeidsmiljøutvalget ved UiO (AMU)
Fra Avdeling for personalstøtte

Sakstype: Drøfting
Møtedato: 7. mars 2022
Notatdato: 14. februar 2022
Forventet tidsbruk:
Saksbehandler: Sindre Christensen og Gina Kristine Berg, Avdeling for personalstøtte

Forslag til reviderte retningslinjer om rusmiddelbruk ved UiO

Bakgrunn

Det har vært et behov for å oppdatere UiOs retningslinjer om rusmiddelbruk, da gjeldende retningslinjer er fra 2009. En revidering har også vært del av oppfølgingen etter utarbeidelse av UiOs retningslinjer mot trakassering. Videre har UiOs AKAN-kontakter meldt inn et behov for retningslinjer som i større grad vektlegger et forebyggende perspektiv på rusmiddelpolitikken, og har et bredere perspektiv på avhengighetsproblematikken. De har også spilt inn at det er et behov for et større fokus på AKAN-arbeidet ved UiO.

Saken ble tatt opp til behandling i det sentrale AMU som støttet behovet for reviderte retningslinjer for UiO. Det ble deretter nedsatt en arbeidsgruppe for utarbeidelse av reviderte retningslinjer som blant annet skulle vektlegge forebyggende tiltak og ha et bredere perspektiv på avhengighetsproblematikken.

Arbeidsgruppen har involvert «Ressursgruppen for uønsket seksuell oppmerksomhet» i arbeidet. Det har vært ønskelig at de nye retningslinjene i større grad skal omfatte både ansatte og studenter, og det ble derfor nedsatt en egen arbeidsgruppe som skulle ivareta studentene.

Arbeidsgruppenes omforente forslag til reviderte retningslinjer om rusmiddelbruk ved UiO ble sendt ut på høring primo oktober 2020 til fakultetene/enhetene, LOS, museene, Universitetsbiblioteket (UB), sentre under Universitetsstyret, Læringsmiljøutvalget og Studentparlamentet ved UiO (SPUiO). Høringssvarene fra enhetene er gjengitt i kortform og vurdert i vedlagt dokument.

Studentparlamentet har behandlet forslaget. Saken har senere vært behandlet i Universitetsdirektørens ledermøte og i rektoratmøtet. Saken ble deretter behandlet i dekanmøtet. Forslaget ble fremlagt og diskutert i HR-ledernettsverkets og Direktørnettverkets møter. Saken har deretter vært drøftet i IDF.

Underveis i innspillsprosessen er det besluttet at spillavhengighet ikke skal omfattes av retningslinjene - dette ettersom dette oppfattes å reguleres av Reglement for bruk av IT på Universitetet i Oslo. Videre at det ville være misvisende å referere til andre former for avhengighet når retningslinjene ikke spesifikt regulerer andre former for avhengighet enn det som er relatert til rusmiddelbruk. Innholdsmessig referer retningslinjene heller ikke til andre former for avhengighet.

Hva er målet med å ta opp saken i det sentrale AMU?

Målet med å ta opp saken er å få innspill til forslaget til reviderte retningslinjer for rusmiddelbruk ved UiO.

Vedlegg:

- Forslag til reviderte retningslinjer om rusmiddelbruk ved UiO
- Oversikt over hørings svar fra enhetene i forbindelse med forslag om reviderte retningslinjer om rusmiddelbruk ved UiO

UiOs retningslinjer om rusmiddelbruk

Formål

UiO skal ha et rusfritt lærings- og arbeidsmiljø som er trygt og inkluderende for alle. Misbruk av alkohol og andre rusmidler reduserer lærings- og arbeidsevnen og øker risikoen for personskader, trakassering, seksuell trakassering, helseskader og avhengighet.

Disse retningslinjene skal bidra til å forebygge uønskede konsekvenser av rusmiddelbruk, inkludert alkohol-, narkotika- og medikamentavhengighet for ansatte og studenter. De skal også bidra til et rusfritt lærings- og arbeidsmiljø og til at UiOs omdømme ikke svekkes.

Hvem og hva omfattes av retningslinjene

Retningslinjene uttrykker forventninger til alle ansatte og studenter både i UiO-sammenheng og når de representerer UiO på faglige reiser og aktiviteter utenfor universitetet.

Retningslinjene gjelder på alle arrangementer i UiOs lokaler, på UiOs områder eller i UiOs regi.

Retningslinjer

1. All bruk av alkohol i UiO-sammenheng skal være ansvarlig og moderat og følge UiOs [retningslinjer for hhv. skjenking av alkohol](#) og [bevertning og representasjon](#).
2. Arrangementer i regi av UiO skal være inkluderende og uten at det uttrykkes forventning om at deltakere skal drikke alkohol. Det skal alltid tilbys et likestilt alkoholfritt alternativ.
3. UiOs arrangementer i forbindelse med studiestart samt obligatoriske undervisningssituasjoner med og uten overnatting skal være alkohol- og rusfrie.
4. Ledere og ansatte skal være særlig bevisst rollen sin i situasjoner hvor det serveres alkohol. Dette gjelder også studenttillitsvalgte, faddere, foreningsledere, kjelleransvarlige mv.
5. Alle ansatte forventes å være gode rollemodeller på arrangementer med studenter til stede ved å vise måtehold eller vurdere å avstå fra alkohol. Ansatte skal ikke uttrykke forventning om at studenter skal drikke alkohol.
6. Ved UiO er det ikke tillatt å være ruspåvirket under arbeid eller i undervisning. Leder eller underviser skal straks ta en ruspåvirket ansatt eller student ut av situasjonen. Se veileder for hhv. [leder](#) og [underviser](#).
7. Ledere eller undervisere som er kjent med ansattes eller studenters problemer med rusmidler har et ekstra ansvar for å orientere om mulighetene for hjelp og se til at det ikke oppstår ubehagelige situasjoner på arrangementer i UiOs regi.

Opplæring og informasjon

UiO skal tilby opplæring om rusavhengighet, og informasjon om UiOs arbeid knyttet til dette feltet skal være lett tilgjengelig. Informasjonen skal være tilpasset målgruppene.

UiOs ledere skal få tilstrekkelig opplæring og støtte slik at de vet hvordan de skal håndtere ansatte og studenter med rusavhengighet.

Studenttillitsvalgte, faddere og relevante ansvarspersoner i studentforeningsmiljøet skal få tilstrekkelig opplæring slik at de vet hvordan de skal håndtere bekymring for med-studenters rusavhengighet og andre former for avhengighet og er kjent med [SiOs helsetilbud](#).

UiOs retningslinjer om rusmiddelbruk skal være

- godt kjent blant ansatte og studenter.
- del av introduksjonsmateriellet for nye ansatte og studenter.
- tema i UiOs sentrale AMU og LMU og ved lokale AMU minst 1 gang i året.

Oppfølging av ansatte mht. rusavhengighet

- Ansatte oppfordres til å oppsøke [bedriftshelsetjenesten](#) eller egen fastlege ved bekymring for egen bruk av alkohol eller rusmidler.
- Ansatte oppfordres til å hjelpe kolleger med mulige rusproblemer ved å si fra til den det gjelder og dennes overordnede. Her kan du søke [bistand og veiledning](#).
- UiO skal hjelpe ansatte som har rusavhengighet og følge Akans prinsipper for støttetiltak for ansatte med alkohol-, eller rusproblemer.
- Leder skal tidlig ta opp risikofylt rusmiddelbruk. Ved bekymring, mistanke eller brudd på disse retningslinjene skal leder umiddelbart ta en [samtale](#) med den det gjelder, jf. også [veiledning for håndtering av Akan-saker](#) og [Akans dilemmaverktøy](#).
- UiO har rutiner og retningslinjer som beskriver saksgang og støtteapparat for å bistå ansatte med rusavhengighet, herunder [veiledning til leder og ansatt for hvordan Akan-saker skal håndteres](#).
- Brudd på retningslinjene kan føre til tjenstlige reaksjoner.

Oppfølging av studenter mht. rusavhengighet og andre former for avhengighet

- Studenter oppfordres til å oppsøke [SiO Helse](#) eller egen fastlege ved bekymring for egen bruk av rusmidler.
- Studenter oppfordres til å hjelpe medstudenter med mulige rusproblemer ved å formidle støtte og bekymring direkte og gi informasjon om SiO Helse.

- Studenter kan si fra om bekymring for medstudenter eller ansatte til en leder eller muntlig eller skriftlig via [«Si fra»](#) til fakultetets læringsmiljøkontakt. Studenten det gjelder blir invitert til en støttesamtale med utgangspunkt i bekymringsmeldingen.
- Ansatte som har studenter med rusavhengighet kan kontakte [SiO Helse](#) anonymt for råd om hvordan de kan følge opp studenten i studiehverdagen. Veiledning for håndtering av Akan-saker kan benyttes så langt den passer.
- Brudd på retningslinjene kan føre til studiemessige reaksjoner.

Oversikt over hørings svar i forbindelse med forslag til reviderte retningslinjer om rusmiddelbruk ved UiO

Innledning

Arbeidsgruppenes omforente forslag til nye retningslinjer om rusmiddelbruk ved UiO ble sendt ut på høring primo oktober 2020 til fakultetene/enhetene, LOS, museene, Universitetsbiblioteket (UB), sentee under Universitetsstyret, Læringsmiljøutvalget og Studentparlamentet ved UiO (SPUiO).

Ved høringsfristens utløp 1. november 2020 var det kommet inn høringsinnspill fra Studentparlamentet (SPUiO), Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN), Naturhistorisk museum (NHM), Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) og Det humanistiske fakultet (HF).

Det juridiske fakultet (JUR), Det medisinske fakultet (MED), Det odontologiske fakultet (OD), Det teologiske fakultet (TF), Det utdanningsvitenskapelige fakultet (UV) ga tilbakemelding om at de støttet forslaget i sin helhet og hadde ingen konkrete høringsinnspill. Læringsmiljøutvalget ga tilbakemelding om at de ikke ville prioritere å komme med tilbakemelding, da saken var sendt på høring til fakultetene og Studentparlamentet.

I det følgende er det tatt inn en kort oppsummering av høringsinnspillene fra SPUiO, NMH, MN, SV og HF.

Studentparlamentet ved UiO (SPUiO):

SPUiO gir uttrykk for at det er gjort et grundig arbeid og er særlig fornøyd med at studentene har fått styrket fokus.

- SPUiO mener at kjørereglenes punkt 5 ikke er strengt nok, og ønsker at det bør tilstrebes en designert "edru-vert" ved alle arrangementer i UiOs regi. SPUiO uttaler videre at det særlig vil gjøre seg særlig gjeldende for arrangementer i studentdemokratiets nivå 3, slik ved f.eks. programutvalg o.l. der konsum av alkohol kan forekomme uten at det forekommer en offisiell skjenking.
- SPUiO mener punktet om *Oppfølging av studenter mht. rus- og spillavhengighet, første punkt* bør utvides. SPUiO uttaler at selv om SiO Helse er en god ressurs og bidrar til å avlaste studenter i vanskelige stunder, vil det å oppsøke en slik institusjon for noen oppleves som en terskel. SPUiO mener det er viktig at det i tillegg også presiseres hvem på UiO studenter kan henvende seg til i første rekke. Jf. paragraf om opplæring og informasjon, burde det være en opplagt mulighet også for de studenter som er bekymret for egen helse knyttet til rus eller spillavhengighet å oppsøke ansatte på UiO.

- SPUiOs innspill til “Brudd på retningslinjene kan føre til studiemessige reaksjoner.” SPUiO ønsker en konkretisering av hva som menes med studiemessige reaksjoner. Ettersom slike reaksjoner kan variere i grad av alvorlighet, bør dette redegjøres for. SPUiO ser det også som hensiktsmessig at det redegjøres for hvilke vurderingsformer som ligger til grunn for de ulike reaksjonene.

Naturhistorisk museum (NHM):

Støtter forslaget og at retningslinjene fra 2009 oppdateres i tråd med AKAN-modellens fokus på det forebyggende arbeidet. NHM ser det som positivt at studenter i større grad enn tidligere inkluderes i retningslinjene og at rutineene for begge målgruppene tydeliggjøres. Ruspolicy og kjøregregler må kommuniseres godt ut i organisasjonen når den implementeres.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV):

Fakultetet gir uttrykk for at de støtter formålet om at UiO skal ha et rusfritt lærings- og arbeidsmiljø som er trygt og inkluderende for alle. Fakultetets overordnede kommentar er at kjøregreglene, slik de er nå er formulert, er preget av at det forsøkes å sette sammen ulike målgrupper og tema som fakultetet mener kanskje ikke så enkelt hører sammen.

- Fakultetet mener at det kan være utfordringer knyttet til å ha en felles ruspolicy både for ansatte og studenter, da gruppene er omfattet av forskjellige lovverk og disiplinærbestemmelser. Fakultet viser til UiBs kjøregregler for studenter som er separate fra øvrig policy.
- Fakultetet mener at retningslinjene kan legge for stort implementeringsansvar på undervisere og studenter som de ikke bør ha. I hvert fall ikke i så omfattende grad som det fremgår av forslaget.
- Gråsonearrangementer og gråsonesituasjoner. Hvordan håndtere disse?
- Fakultetet stiller spørsmål ved i hvilken grad bør formålet om at UiOs omdømme ikke svekkes være studentenes ansvar.
- Fakultetet stiller spørsmål ved i hvilken grad er studenters bruk av prestasjonsfremmende midler i undervisning og eksamen vurdert inkludert.
- Fakultetet foreslår at det vurderes om det kan være hensiktsmessig å skille ut retningslinjene for spillavhengighet.
- Fakultetet mener det er positivt at det legges føringer for moderat alkoholbruk i studiestartuken. Derimot mener fakultetet at et totalforbud kan komme til å virke mot sin hensikt. For eksempel: Studenter som allerede har nettverk i byen og som i større grad da vil velge å gå på byen på egen hånd, og at studiestartarrangementene dermed kan ende opp som mindre inkluderende for nye studenter med lite nettverk.

- Fakultetet foreslår å omformulere til at så og så mange prosent av arrangementene skal være helt alkoholfrie.
- Alkoholfritt i obligatoriske undervisningssituasjoner er selvsagt, også at det ikke som en del av opplegget serveres alkohol ved overnattingsarrangementer. Men fakultetet stiller spørsmål ved om studenter bør nektes å kjøpe alkohol på eget initiativ på overnattingsarrangementer.
- Gitt at punkt 4 i kjørereglene opprettholdes, stiller fakultetet spørsmål ved hvorfor obligatoriske arrangementer for ansatte ikke skal være alkohol- og rusfrie.
- Fakultetet foreslår at bestemmelsen i punkt 9 bør utgå slik den er formulert i forslaget. Dette punktet viser hvor vanskelig det vil være å håndheve samme regelverk for ansatte og studenter. Hvordan skal foreleser håndtere denne informasjonen?
- Fakultetet mener en annen utfordring er håndhevelse av kategorien medikamenter som kan medføre fare, og hva som må opplyses om til foreleser. Nettsidene policyen viser til gir ingen uttømmende liste med eksempler på typer medikamenter.
- I Helsedirektoratets rusmiddelpolitikk er det presisert at legemidler som er nødvendige på grunn av sykdom og er foreskrevet av lege, ikke regnes som rusmidler. Fakultetet mener vi burde ha en tilsvarende presisering dersom vi skal gå for en slik modell for ruspolicy som UiO har valgt.
- Fakultetet stiller seg spørrende til om punkt 7 og punkt 10 er innenfor hva en kan kreve av undervisere. Undervisere bør tillates å ha fokus på undervisningen. Ansvar for at det ikke oppstår ubehagelige situasjoner på arrangementer i UiOs regi bør i regelen ligge til vaktentral, ikke til rollen som underviser.

Det humanistiske fakultet (HF):

Fakultetet er i hovedsak enig i den foreslåtte ruspolicy. Fakultetet har for øvrig følgende kommentar:

Det er ønskelig med konkretisering av gråsoner for når man ikke lenger er i et arrangement i UiOs regi. Fakultetet viser til situasjoner der det først er et arrangement i UiOs regi, og der f.eks. kolleger fortsetter videre på et annet utested mv. Det stilles også spørsmål om hvordan man skal håndtere gråsoner som f.eks. fredagspils.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN):

Fakultetets enheter støtter på generelt grunnlag forslaget til UiOs retningslinjer om rusmiddelbruk og spilleavhengighet. Fakultetet mener at UiO absolutt en policy for hvordan håndtere rus på arbeidsplassen. Fakultetet mener det er veldig positivt at de nye retningslinjene også nå gjelder for studenter.

- Fakultetet vil i den sammenheng påpeke at PhD-kandidater riktignok går under kategorien ansatte, men at denne gruppen muligens bør spesifiseres ytterligere på grunn av sitt spesielle ansettelsesforhold.
- Fakultetet synes det er noe uklart hvorfor online-spill er fremhevet spesielt.

Oppsummering og kommentarer til innspillene

Avdeling for personalstøtte ønsker å knytte noen generelle kommentarer til innspillene:

SPUiOs forslag om en «edru-vert» utløser en del problemstillinger som må utredes nærmere dersom et slik tiltak skal iverksettes. Det gjelder spesielt en slik rolles innhold og funksjon, hensiktsmessighet, ansvar og myndighet.

Avdeling for personalstøtte er videre av den oppfatning at en konkretisering av «studiemessige sanksjoner» ev. kan svares ut i eget skriv til SPUiO, men at slike konkretiseringer ikke skal tas inn i kjørereglene.

SPUiOs problemstilling knyttet til at SiO Helse ikke er et tilstrekkelig lavterskel-tilbud synes noe uklart. Det er rutiner i dag som skal ivareta at rette ressurser koples på i de ulike sakene. Det kan tas med videre i saken at det sikres tydelig informasjon om hvor, og til hvem, studentene kan henvende seg.

SVs gir uttrykk for at det kan være problematisk å ha felles retningslinjer for ansatte og studenter, og er bekymret for at retningslinjene legger et for stort implementeringsansvar på blant annet undervisere. Avdeling for personalstøtte vil her bemerke at det har vært et klart ønske fra studentsiden og andre at regelverket skal se disse to gruppene i sammenheng. Med hensyn til underviseres ansvar konkret, ønskes gjeldende regelverk videreført uten realitetsendringer. Det vises her blant annet til at undervisere allerede har ansvar for å ta studenter som er tydelig påvirket av rusmidler ut av undervisningen.

HF's skriver at det er ønskelig med en «konkretisering av gråsoner» med hensyn til hva som faller innenfor definisjonen av et arrangement i UiOs regi. Avdeling for personalstøtte mener det ikke er ønskelig å konkretisere dette ytterligere, både fordi retningslinjene allerede gir en viss anvisning på hvilke situasjoner som naturlig faller innenfor definisjonen, og fordi retningslinjene skal være et overordnet og dynamisk instrument som ikke bør låses fast til en for bestemt tolkning.

Innspill knyttet til presiseringer, bl.a. mht. medikamenter, kan tydeliggjøres i kjørereglene. Det er for øvrig lagt opp til informasjon via lenker til aktuelle nettsider for å sikre at medikamentlistene er oppdatert til enhver tid.

Tydeliggjøring av roller og ansvar anbefales tatt inn i opplæringen/kurs, og veiledninger. Håndtering av gråsonearrangementer anbefales også tatt inn i opplæringen/kurs, og veiledninger. Det skal sikres at det utarbeides gode veiledninger for ledere med personalansvar og undervisere. Det bør tydeliggjøres at ledere er i målgruppen for deltakelse på UiOs HMS-grunnkurs modul 11: Rus- og avhengighetsproblematikk.

